

ДЗЯРЖАЎНЫ СТАНДАРТ РЭСПУБЛКІ БЕЛАРУСЬ

Сістэма стандартаў па інфармацыі,
бібліятэчнай і выдавецкай справе

МІЖБІЛЯТЭЧНЫ АБАНЕМЕНТ

Асноўныя палажэнні

Система стандартов по информации,
библиотечному и издательскому делу

МЕЖБИЛИОТЕЧНЫЙ АБОНEMЕНТ

Основные положения

Выданне афішайнае

Дзяржстандарт
Мінск

Прадмова

1 ПАДРЫХТАВАНЫ Тэхнічным камітэтам № 3 "Інфармацыйна-дакументныя камунікацыі",
Нацыянальной бібліятэкай Беларусі, Цэнтральной навуковай бібліятэкай Нацыянальной Акадэміі
навук Рэспублікі Беларусь, Рэспубліканскай навуковай медыцынскай бібліятэкай
УНЕСЕНЫ Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь

2 ЗАЦВЕРДЖАНЫ І ЎВЕДЗЕНЫ Ў ДЗЕЯННIE пастановай Дзяржстандарту Рэспублікі Беларусь
ад 18 красавіка 2000 г. № 10

3 УЗАМЕН ГОСТ 7.31-89

2016

Гэты стандарт не можа быць тыражыраваны і распаўсюджаны без дазволу Дзяржстандарту
Рэспублікі Беларусь

Выдадзены на беларускай мове

3мест

1 Галіна прымяняння	1
2 Азначэнні	1
3 Структура АНС МБА і функцыі ўдзельнікаў сістэмы	2
4 Афармленне абанемента і накіраванне заказаў	3
5 Афармленне бланка-заказа па МБА	4
6 Парадак выдачы дакументаў па МБА	4
7 Адказнасць за захаванасць дакументаў	5
Дадатак А Спіс універсальных і галіновых цэнтраў МБА Рэспублікі Беларусь	6
Дадатак Б Пералік асноўных рэквізітаў для накіравання заказаў па электроннай пошце	7
Дадатак В Бібліяграфія	8

ДЗЯРЖАЙНЫ СТАНДАРТ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Сістэма стандарту па інфармацыі, бібліятэчнай і выдавецкай справе
МІЖБІБЛІЯТЭЧНЫ АБАНЕМЕНТ
Асноўныя палажэнні

Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу
МЕЖБИБЛИОТЕЧНЫЙ АБОНЕМЕНТ
Основные положения

System of standards on information, librarianship and publishing
INTERLIBRARY LOAN
Basic regulations

Дата ўвядзення 2000-09-01

1 Галіна прымянення

Дадзены стандарт вызначае асноўныя палажэнні, структуру, рацыянальны парадак узаемадзеяння асобных бібліятэк, бібліятэчных сетак і бібліятэчна-інфармацыйных цэнтраў у адзінай нацыянальнай сістэме міжбібліятэчнага абонемента (АНС МБА) Рэспублікі Беларусь.

Стандарт распаўсюджваецца на бібліятэкі і органы навукова-тэхнічнай інфармацыі (HTI) краіны незалежна ад іх ведамаснай прыналежнасці, узроўню тэхналагічнай аснашчанасці і крыніц атрымання і накаплення інфармацыі. Вышэй названыя ўстановы ўдзельнічаюць у работе МБА як заказчыкі, выканаўцы альбо пасрэднікі для атрымання і дастаўкі дакумента ці інфармацыі аб ім.

Стандарт вызначае адзінны патрабаванні да ўдзельнікаў АНС МБА, удасканальвае механізмы ўзаемнага выкарыстання бібліятэчна-інфармацыйных рэурсаў, забеспячэнне іх даступнасці і адкрытысці агульных навукова-тэхнічных прасторы.

2 Азначэнні

У дадзеным стандарце прымяняюць наступныя тэрміны з адпаведнымі азначэннямі:

Абанемент – форма індывідуальнага або калектыўнага абслугоўвання карыстальнікаў, якая прадугледжвае выдачу дакументаў для выкарыстання іх па-за межамі бібліятэкі на пэўны тэрмін і на пэўных умовах.

Абанент – фізічная або юрыдычнай асона, якая звяртаецца да паслуг міжбібліятэчнага абонемента і зарэгістравана ў бібліятэцы, органе навукова-тэхнічнай інфармацыі згодна з тэхнолагіяй, якая ў ёй існуе.

Адмова – адказ на запыт абонента з тлумачэннем прычыны немагчымасці задаволіць заказ.

Выканаўца – бібліятэка, орган навукова-тэхнічнай інфармацыі, якія выконваюць заказ па міжбібліятэчнаму абонементу.

Документ – матэрыяльны аб'ект з зафіксаванай інфармацыяй у выглядзе тэксту, гукапісу, відарыса, якія прызначаны для захоўвання і грамадскага выкарыстання.

Дастаўка па міжбібліятэчнаму абонементу – перасылка, выдача дакумента або інфармацыі аб ім ад выканаўцы заказчыку.

Заказ па міжбібліятэчнаму абонементу – запыт абонента на адзін экземпляр дакумента, зарэгістраваны згодна тэхнолагіі, якая існуе ў бібліятэцы, органе навукова-тэхнічнай інфармацыі.

Заказчык – абонент, які ажыццяўляе запыт па міжбібліятэчнаму абонементу.

СТБ 7.31-2000

Карыстальнік – фізічна або юрыдычна асоба, якая звяртаецца да паслуг міжбібліятэчнага абненемента бібліятэкі, органа навукова-тэхнічнай інфармацыі.

Пасрэднік – бібліятэка, орган навукова-тэхнічнай інфармацыі, якія перанакіроўваюць заказ па міжбібліятэчнаму абненементу ад заказчыка да выканануць (або іншага пасрэдніка) у выпадку адсутнасці запытанага документа ў сваіх фондах ці пры немагчымасці задаволіць заказ.

Перанакіраванне – перасылка бланка-заказа ад аднаго фондатрымальніка другому (выканануць або наступнаму пасрэдніку) у выпадку немагчымасці першага выкананца заказ.

Узаемадзеянне па каардынацыі – супрацоўніцтва заказчыка, аднаго ці некалькіх пасрэднікаў і выканануць ў мэтах ажыццяўлення заказа па міжбібліятэчнаму абненементу.

Узаемадзеянне па міжбібліятэчнаму абненементу – супрацоўніцтва заказчыка і выканануць ў мэтах ажыццяўлення заказа па міжбібліятэчнаму абненементу, якое ўключае запыт, атрыманне дакумента (яго копіі) ці адмовы, зварот дакумента фондатрымальніку.

Фондатрымальнік – бібліятэка, орган навукова-тэхнічнай інфармацыі, у фондах якіх знаходзіцца неабходны заказчыку дакумент.

Электронная дастаўка – выдача ў карыстанне заказчыку электроннай версіі дакумента ў тэлекамунікацыйным рэжыме.

3 Структура АНС МБА і функцыі ўдзельнікаў сістэмы

3.1 АНС МБА ўключае ўсе бібліятэкі і органы НТІ Рэспублікі Беларусь і дзейнічае на аснове ўзаемавыкарыстання бібліятэчных фондаў і інфармацыйных рэсурсаў усіх бібліятэк і органаў НТІ краіны для задавальнення навуковых, вытворчых і асветніцкіх запытанаў абнентаў.

3.2 Кожная бібліятэка, орган НТІ забяспечвае даступнасць сваіх бібліятэчна-інфармацыйных рэсурсаў, задавальняе запыты карыстальнікаў і выдае ім у часове карыстанне арыгіналы дакументаў (іх копій) альбо інфармацыю аб іх.

3.3 АНС МБА будзеца ў адпаведнасці з адміністрацыйна-тэрытарыяльным дзяленнем Рэспублікі Беларусь, з улікам традыцыйнай сеткі бібліятэк і органаў НТІ і незалежна ад ведамаснай прыналежнасці, аб'ёмаў, зместу іх фондаў і арганізацыйна-тэхналагічных асаблівасцей.

3.4 Функцыі нацыянальнага універсальнага цэнтра МБА Рэспублікі Беларусь ускладаюцца на Нациянальную бібліятэку Беларусі, якая з'яўляецца адначасова навуковым, даследчым і каардынацыйным цэнтрам і дзейнічае ў цесным супрацоўніцтве з галіновымі цэнтрамі МБА ў напрамку забеспечэння свабоднага доступу да інфармацыйных рэсурсаў праз сістэму МБА.

3.4.1 Нацыянальная бібліятэка Беларусі:

- каардынуе дзейнасць МБА бібліятэк краіны;
- узаемадзейнічае з універсальнымі, галіновымі і публічнымі бібліятэкамі і органамі НТІ і падрыхтоўвае рэгламентуючыя дакументы і метадычныя матэрыялы па праблемах МБА;
- садзейнічае ўкараненню сучасных тэхналогій дастаўкі дакументаў і атрымання бібліяграфічнай інфармацыі аб іх;
- арганізуе работу па стварэнню і вядзенню зводных каталогаў (ЗК) кніг і перыядычных выданняў;
- ажыццяўляе бібліяграфічную дапрацоўку заказаў;
- задавальняе запыты абнентаў са сваіх фондаў, а пры адсутнасці ў іх неабходнага дакумента перанакіроўвае заказ;
- з'яўляецца нацыянальным цэнтрам МБА.

3.5 Галіновымі цэнтрамі МБА з'яўляюцца навуковыя і галіновыя бібліятэкі краіны (дадатак А), якія выконваюць заказы абнентаў незалежна ад іх ведамаснай прыналежнасці па вызначанай тэматыцы са сваіх фондаў.

3.5.1 Галіновыя цэнтры МБА:

- ажыццяўляюць навукова-метадычнае і арганізацыйнае кіраўніцтва дзейнасцю МБА бібліятэк сваёй галіны;
- садзейнічаюць ўкараненню сучасных тэхналогій дастаўкі дакumentaў і атрымання бібліяграфічнай інфармацыі аб іх;
- удзельнічаюць у стварэнні ЗК кніг і перыядычных выданняў;

- ажыццяўляюць бібліяграфічную дапрацоўку заказаў;
- задавальняюць заказы абнанентаў са сваіх фондаў, а пры адсутнасці ў іх неабходнага дакумента перанакроўваюць заказ альбо інфармуюць заказчыка аб месцазнаходжанні дакумента.

3.6 Рэгіянальнымі універсальнymi цэнтрамі МБА з'яўляюца абласныя універсальныя навуковыя, цэнтральныя раённыя, цэнтральныя гарадскія бібліятэкі.

3.7 Рэгіянальнымі галіновымі цэнтрамі МБА з'яўляюща навукова-тэхнічныя бібліятэкі і цэнтры НТІ, абласныя медыцынскія бібліятэкі і бібліятэкі медыцынскіх вышэйшых навучальных установ (ВНУ), бібліятэкі сельскагаспадарчых ВНУ, бібліятэкі універсітэтаў.

3.8 Рэгіянальныя універсальныя і галіновыя цэнтры МБА:

- каардынуюць дзейнасць МБА бібліятэк, органаў НТІ рэгіёна;
- задавальняюць заказы абнанентаў па свайму профілю;
- ажыццяўляюць бібліяграфічную дапрацоўку заказаў абнанентаў;
- перанакроўваюць заказы абнанентаў на дакументы, якія адсутнічаюць у іх фондах, па звестках ЗК ці ў адпаведнасці з тэматыкай запытаў.

3.9 Бібліятэкі, органы НТІ:

- ажыццяўляюць бібліяграфічны пошук;
- накроўваюць заказы сваіх карыстальнікаў у цэнтры МБА свайго рэгіёна або бібліятэкі наступнага ўзроўню ў адпаведнасці з данымі ЗК і тэматыкай запытаў;
- ажыццяўляюць кантроль за выкананнем заказаў сваіх карыстальнікаў і тэрмінамі звароту атрыманых па МБА дакументаў;
- задавальняюць заказы абнанентаў на аснове выкарыстання сваіх фондаў.

4 Аформленне абнанента і накіраванне заказаў

4.1 Падставай для адкрыцця абнанента і атрымання дакументаў па МБА з'яўляеца запоўнены бланк-заказ па МБА, а таксама запыт па МБА, накіраваны ў традыцыйным (паштовое адпраўленне) або тэлекамунікацыйным рэжыме.

4.2 Аформлены бланк-заказ накроўваеца адпаведна даным ЗК або тэматыцы запытаў ў галіновыя ці універсальныя цэнтры МБА горада, раёна, вобласці, а пры адсутнасці дакумента – у галіновыя або універсальныя цэнтры МБА краіны (дадатак А).

4.3 Выкананаўца (пасрэднік) ажыццяўляе бібліяграфічны пошук у адпаведнасці з магчымасцямі свайго даведачна-бібліяграфічнага апарата:

- удакладняе бібліяграфічнае апісанне па кропіцах бібліяграфічнай інфармацыі і адзначае вынікі бібліяграфічнай дапрацоўкі;
- правярае наяўнасць дакумента ў сваіх фондах;
- выяўляе месцазнаходжанне дакумента ў бібліятэках краіны ці за яе межамі.

4.4 Пры адсутнасці ў фондзе неабходнага дакумента выкананаўца (пасрэднік) перанакроўвае заказ і выдае звесткі аб перанакіраванні па патрабаванню заказчыка.

4.5 Тыпы ўзаемадзеяння па МБА прыведзены на рысунку 1:

- простае:

Заказчык \longleftrightarrow Выкананаўца

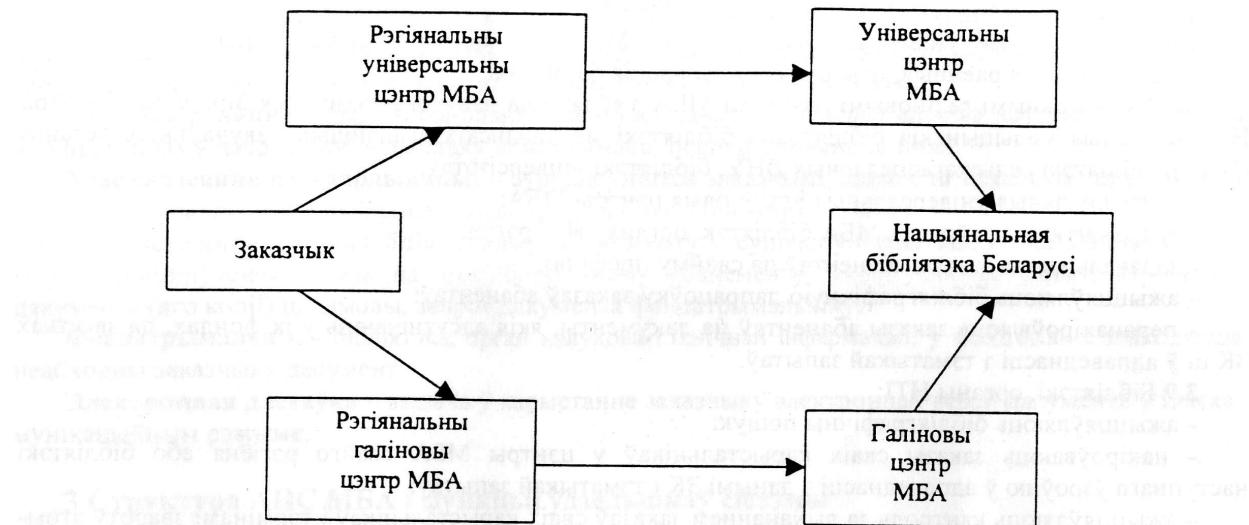
- па каардынацыі:

Заказчык \longrightarrow Пасрэднік \longrightarrow Выкананаўца

Заказчык \longrightarrow Пасрэднік \longrightarrow Пасрэднік \longrightarrow Выкананаўца

Рысунак 1

4.6 Шлях заказа па МБА прыведзены на рэсунку 2:

Рысунак 2.

5 Афармленне бланка-заказа па МБА

5.1 Бланк-заказ павінен адпавядаць міжнародным нормам.

Пры перадачы заказа ў тэлекамунікацыйным рэжыме неабходна захоўваць састаў і паслядоўнасць рэквізітаў (дадатак Б).

5.2 Бланк-заказ запаўняецца на кожны асобны дакумент разборліва, без адвольных скарачэнняў. Звесткі аб дакуменце прыводзяцца на мове арыгінала.

5.3 Пры афармленні бланка-заказа абант павінен ўказаць:

- дату і нумар заказа;
- падрабязны адрес;
- бібліаграфічныя звесткі аб дакуменце (аўтар, ініцыялы, загаловак, месяца і год выдання, міжнародны стандартны нумар кнігі (ISBN) – для кніг; загаловак, год, том, нумар, аўтар, загаловак артыкула, міжнародны стандартны нумар серыяльнага выдання (ISSN) – для перыядычных выданняў);
- крыніцу атрымання інфармацыі аб дакуменце;
- звесткі аб выніках пошуку ў ЗК;
- інфармацыю аб згодзе карыстальніка на атрыманне платнай копіі;
- дату актуальнасці заказа;
- прозвішча асобы, адказнай за МБА.

5.4 Выканайца павінен паставіць дату атрымання заказа і адзначыць вынікі бібліаграфічнай дапрацоўкі.

5.5 Пры перанакіраванні заказа на дакументы, якія адсутнічаюць у фондах выканайцы, таксама як і пры выдачы адмовы на бланку-заказе адзначаецца прычына і дата перанакіравання ці адмовы.

6 Парадак выдачи дакументаў па МБА

6.1 Па МБА выдаюцца ў часовае карыстанне арыгіналы або копіі дакументаў па меркаванню фондатрымальніка. Асабліва каштоўныя і рэдкія дакументы, артыкулы з газет выдаюцца толькі ў выглядзе копій.

6.2 Пры немагчымасці выдаць у часовае карыстанне арыгінал дакумента заказ (па згодзе з абантентам) можа быць выкананы ў выглядзе платнай копіі або пры дапамозе іншых нетрадыцыйных носьбітаў інфармацыі ў адпаведнасці з [1].

6.3 Аблугоўванне па МБА вядзеца бясплатна, на падставе заключэння дагавораў паміж абантентам і фондатрымальнікам альбо на іншых умовах з улікам разнастайнасці форм і метадаў узаемадзеяння па МБА.

6.4 Інфармацыйны пошук і дастаўка дакументаў на электронных носьбітах ажыццяўляеца ў сеткавым рэжыме пры наяўнасці адпаведнага доступу і выканання правілаў адпаведных камунікацыйных мадэляў.

6.5 Дакументы па заказах, якія атрыманы па каардынацыі, высылаюцца непасрэдна заказчыку.

6.6 Тэрміны карыстання атрыманымі па МБА дакументамі (без уліку часу на дастаўку) складаюць на:

- кнігі – 30 дз.
- перыядычныя выданні – 15 дз.
- на мікракопіі – 45 дз.

Па меркаванню фондатрымальніка тэрміны карыстання дакументамі, якія выдаюцца па МБА, могуць быць скарочаны ці падоўжаны.

7 Адказнасць за захаванасць дакументаў

7.1 Матэрыяльную адказнасць за захаванасць атрыманых па МБА дакументаў нясе заказчык.

7.2 Дакументы, якія атрыманы па МБА (акрамя копій, якія выдаюцца ў пастаяннае карыстанне), не прызначаны для выдачы за межы бібліятэкі.

7.3 У выпадку пашкоджання альбо страты дакумента, які атрыманы ў часовае карыстанне, заказчык павінен зрабіць замену яго ідэнтычным ці копіям, а пры немагчымасці такой замены кампенсаваць яго кошт па дамоўленасці з фондатрымальнікам.

Дадатак А
(рэкамендаваны)

СПІС УНІВЕРСАЛЬНЫХ І ГАЛІНОВЫХ ЦЕНТРАЎ МБА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Назва і адрас	Тэматыка заказаў па МБА
1 Нацыянальная бібліятэка Беларусі. 220636 г. Мінск, вул. Чырвонармейская, 9 e-mail: sol@nacbibl.minsk.by	Грамадскія і гуманітарныя науکі, універсальная тэматыка (дэпазітарый універсальнага профілю)
2 Цэнтральная навуковая бібліятэка Нацыянальнай акадэміі науку. 220601 г. Мінск, вул. Сурганова, 15 e-mail: csl@kolas.bas-net.by	Прыродазнаўчыя і дакладныя науکі (дэпазітарый па прыродазнаўчых і дакладных науках)
3 Прэзідэнцкая бібліятэка. 220010 г. Мінск, Дом урада. e-mail: ont@prezlib.belpak.minsk.by	Эканоміка, дзяржаўнае будаўніцтва, права, палітыка
4 Рэспубліканская навукова-тэхнічная бібліятэка 220078 г. Мінск, пр. Машэрава, 7 e-mail: rntb@rntb.minsk.by	Тэхнічныя науکі (дэпазітарый па тэхніцы і эканоміцы прамысловасці, спецыядах тэхнічных дакументаў)
5 Рэспубліканская навуковая медицынская бібліятэка 220001 г. Мінск, вул. Фабрыцыуса, 28 e-mail: rsmlb@user.unibel.by	Медыцынскія науکі (дэпазітарый па медыцынскіх науках і ахове здароўя)
6 Беларуская сельскагаспадарчая бібліятэка 220108 г. Мінск, вул. Казінца, 86, к. 2 e-mail: libr@belal.belpak.minsk.by	Сельскагаспадарчыя науکі, праblems аграр-прамысловага комплексу (дэпазітарый па сельскагаспадарчых науках)
7 Рэспубліканская навуковая педагагічная бібліятэка 220088 г. Мінск, вул. Захараўа, 59 e-mail: root@libped.minsk.by	Педагагічныя науکі і народная асьвета
8 Бібліятэка Беларускай дзяржаўной палітэхнічнай акадэміі 220027 г. Мінск, пр. Скарыны, 65 e-mail: root@libbgpa.minsk.by	Тэхнічныя науки
9 Фундаментальная бібліятэка Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта 220080 г. Мінск, пр. Скарыны, 4 user1@iccbstu.minsk.by	Гуманітарныя, прыродазнаўчыя і дакладныя науки
10 Рэспубліканская навукова-метадычная бібліятэка па фізічнай культуре 220056 г. Мінск, пр. Скарыны, 49 e-mail: root@libsport.minsk.by	Фізічная культура і спорт

Дадатак Б
(рэкамендаваны)

Пералік асноўных рэквізітаў для накіравання заказаў па электроннай пошце

Заказ па МБА

Нумар заказа:

Код заказчыка:

Адрес заказчыка:

Статус заказчыка:

Арыгінал ці копія (платная):

Спосаб дастаўкі (пошта, факс, e-mail):

Заказ актуальны да:

Шыфр (нумар па зводнаму каталогу):

Аўтар:

Загаловак:

Месца выдання:

Выдавецтва:

Дата публікацыі:

Том:

Нумар:

ISBN (ISSN)

Аўтар артыкула:

Загаловак артыкула:

Старонкі:

Бібліяграфічная крыніца:

Адказная асоба:

**Дадатак В
(інфармацыйны)**

Бібліяграфія

- [1] Закон Рэспублікі Беларусь "Аб аўтарскім праве і сумежных правах", 16 мая 1996, № 371 – ХІІ // Ведамасці Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, 1996, № 20, с. 43 – 77